[2018] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 407

ਰੋਜਰ ਮੈਥਿਊ

ਬਨਾਮ

ਸਾਊਥ ਇੰਡੀਅਨ ਬੈਂਕ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ

(ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰ. 15804 ਆਫ 2017)

07 ਮਈ, 2018

[ਅਦਰਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਗੋਇਲ ਅਤੇ ਇੰਦੂ ਮਲਹੋਤਰਾ, ਜੇਜੇ.]

ਨਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ - ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਪੁਨਰਗਠਨ - ਸਾਰੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਨਿਗਰਾਨੀ ਸੰਸਥਾ - ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਵਾਲੇ ਮੁੱਦੇ ਹਨ: (1) ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਲਈ ਭਰਤੀ ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਨਿਯਮਤ ਕਾਡਰ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ (ii) ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਅਤੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਭਰਤੀ ਅਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਲਈ ਇੱਕ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਨਿਗਰਾਨੀ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਰ ਮੁੱਦੇ (iii) ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸਿੱਧੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਜੋ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣ (iv) ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਵੀ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਸਥਾਨ ਹੋਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਲਈ ਪਹੁੰਚਯੋਗ ਬਣਾਉਣਾ। ਮੌਜੂਦਾ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਜਾਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਵਜੋਂ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ - ਇਹਨਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਤੁਰੰਤ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਤਰਜੀਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਜੱਜ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਅਜਿਹੀ ਕਮੇਟੀ ਸਾਰੇ ਹਿੱਸੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਇੱਕ ਵਿਧੀ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਹਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਵੀ। ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਸਮਾਂਬੱਧ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 10.5.2018 ਨੂੰ ਸੂਚੀਬੱਧ ਮਾਮਲਾ।

ਆਰ..ਕੇ... ਜੈਨ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ (1993) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 119: [1993] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 802; ਐਲ. ਚੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ (1997) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 261: [1997] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1186; ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਆਰ. ਗਾਂਧੀ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਦਰਾਸ ਬਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ (2010) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1: [2010] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 857; ਮਦਰਾਸ ਬਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ (2014) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ.1: [2014] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1; ਮਦਰਾਸ ਬਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ (2015) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 583: [2015] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 638; ਗੁਜਰਾਤ ਊਰਜਾ ਵਿਕਾਸ ਨਿਗਮ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਐੱਸਰ ਪਾਵਰ ਲਿਮਟਿਡ (2016) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 103: [2016] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 101 - 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ।

ਕੇਸ ਲਾਅ ਰੈਫਰੈਂਸ
[1993] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 802 ਪੈਰਾ 2 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ
[1997] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1186 ਪੈਰਾ 3 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ
[2010] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 857 ਪੈਰਾ 4 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ
[2014] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1 ਪੈਰਾ 5 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ
[2015] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 638 ਪੈਰਾ 6 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ
[2016] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 101 ਪੈਰਾ 7 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2017 ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੁੱਟੀ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰ. 15804

20.01.2017 ਦੀ ਮਿਤੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਏਰਨਾਕੁਲਮ ਵਿਖੇ ਕੇਰਲਾ ਦੀ ਇਲੀਗ ਅਦਾਲਤ ਡਬਲਯੂ. ਏ. ਨੰ. 2349 ਆਫ 2016 ਵਿੱਚ ਡਬਲਯੂ.ਪੀ..(C) ਨੰ. 26290 ਆਫ 2014 ਵਿੱਚ।

ਕੇ. ਕੇ. ਵੇਣੂਗੋਪਾਲ, ਏਜੀ, ਮਨਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਏਐਸਜੀ, ਅਰਵਿੰਦ ਪੀ. ਦਾਤਾਰ (ਏਸੀ), ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਵੀ. ਮੋਹਨਾ, ਸੁਚਿੰਦਰਨ ਬੀ.ਐਨ., ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਨਿਕਾ ਕਲੈਯਾਰਸਨ, ਰੰਜਿਤ ਬੀ. ਮਾਰਾਰ, ਅਨੁਭਵ ਆਨੰਦ ਪਾਂਡੇ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਦਾ ਵਿਲਾਦਥ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਲਕਸ਼ਮੀ ਐਨ. ਕੈਮਲ, ਆਰ. ਬਾਲਾਸੁਬਰਾਮਨੀਅਨ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇਸ਼ਮੁਖ, ਸੰਤੋਸ਼ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ, ਪ੍ਰਭਾ ਬਜਾਜ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਨਿਲ ਕਟਿਆਰ, ਮੁਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਮਰੋਰੀਆ, ਪੀ. ਆਈ. ਜੋਸ, ਸ਼ਸ਼ਨ ਕੇ. ਮਿਸ਼ਰਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪੀ. ਐਸ. ਚੰਦਰ ਲੇਖਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਸਿੰਘ, ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵਕੀਲ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ:

ਆਰਡਰ

1. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਅਤੇ ਮਾਹਰ ਅਧਿਐਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਪੁਨਰਗਠਨ ਵਿਚਾਰਨ ਵਾਲਾ ਮੁੱਦਾ ਹੈ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਅਦਾਲਤੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਭੀੜ-ਭੜੱਕੇ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਅਤੇ ਸਸਤਾ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਵਖਰੇਵਾਂ ਅਤੇ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੰਕਲਪ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਵਿੱਚ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਤੇਜ਼ ਅਤੇ ਸਸਤੇ ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲੇ ਨਿਆਂ ਦੀ ਪਰਖ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਰੋਜਰ ਮੈਥਿਊ ਬਨਾਮ ਸਾਊਥ ਇੰਡੀਅਨ ਬੈਂਕ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ

2. ਆਰ.ਕੇ. ਜੈਨ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ' ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨਿਆਂਇਕ/ਅਰਧ ਨਿਆਂਇਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਕੋਲ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮੁਹਾਰਤ, ਨਿਆਂਇਕ ਤਜਰਬਾ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਖਲਾਈ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ)। ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਿਰਪੱਖ ਨਿਆਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਬਦਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਜਨਤਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਵਿਕਲਪਿਕ ਵਿਧੀ ਦੀ ਬੇਅਸਰਤਾ 'ਤੇ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਲੋੜੀਂਦਾ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਦਾ ਉਪਾਅ ਮਹਿੰਗਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਬੰਧਿਤ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣਾ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਬਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਲਈ ਭਰਤੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਰੂਪ ਅਤੇ ਨਿਯਮਤ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।"

3. ਐਲ. ਚੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ' ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, 7-ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਮਾਹਰ ਕਮੇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਬਕਾਏ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੀਆਂ ਸਨ। ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ 124 ਰਿਪੋਰਟ (1988) ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ। ਮਾਲੀਮਥ ਕਮੇਟੀ ਰਿਪੋਰਟ (1989-1990) ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਯੋਗਤਾ, ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਅਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਸਾਰੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਨੇ ਜਨਤਾ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਸੰਵਿਧਾਨ, ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ ਢੰਗ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਉਮੀਦਾਂ 'ਤੇ ਖਰਾ ਨਹੀਂ ਉਤਰੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਸਖ਼ਤ ਉਪਾਅ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ।" ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਮਹਿੰਗਾ ਅਤੇ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਅਸਰ ਸੀ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਾਂਚ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਛੋਟਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਗੈਰ-ਨਿਆਂਇਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਕੋਲ ਨਿਆਂਇਕ ਤਜਰਬਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ"। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿਧੀ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਤੰਤਰ ਏਜੰਸੀ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਇੱਕ ਸਿੰਗਲ ਛੱਤਰੀ ਸੰਗਠਨ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀਆਂ ਬੁਰਾਈਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

4. ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਆਰ. ਗਾਂਧੀ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਦਰਾਸ ਬਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਤੋਂ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਫਸਰ/ਮੈਂਬਰ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰੈਂਟ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ, ਮੋਟਰ ਐਕਸੀਡੈਂਟ ਕਲੇਮ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ। ਨਿਆਂਇਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਲੈਣ ਲਈ ਤਕਨੀਕੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇਗਾ।" ਤਕਨੀਕੀ ਮੈਂਬਰ ਨਿਆਂਇਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਿਰਫ਼ ਉਦੋਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗਿਆਨ ਜਾਂ ਮੁਹਾਰਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ 'ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਸੀਮਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਜਿਹੀਆਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਣ। ਨਿਆਂਇਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਿਆਰ ਅਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਾਪਦੰਡ ਲਗਭਗ ਉਹੀ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।" ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਸਿਵਲ ਸੇਵਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇੱਕ ਯੋਗ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਨਿਰਣਾਇਕ ਹੋਵੇ"। "ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਖੋਰਾ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੁਆਰਾ ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਸੁੰਗੜ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਜਿਸਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ"।

5. ਮਦਰਾਸ ਬਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ (2014) ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਨਵੇਂ ਗਠਿਤ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਅਵੈਧ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਠਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਿਯੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਉਹ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਉਹੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਜੋ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਜੱਜਾਂ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਸਨ ਜੋ ਬਦਲੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਸਨ।" ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਸੀਟ ਵਾਲਾ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲੰਬੀ ਦੂਰੀ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਰੀ ਖਰਚੇ ਝੱਲਣੇ ਪੈ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕਰਨਾ ਅਣਉਚਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਗੈਰ-ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਲੇਖਾਕਾਰ ਮੈਂਬਰ ਜਾਂ ਤਕਨੀਕੀ ਮੈਂਬਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੰਭਾਲ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਨਿਆਂਇਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ਼ ਤਕਨੀਕੀ ਗਿਆਨ ਜਾਂ ਖਾਤਿਆਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸੀ"। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦਾ

ਤਰੀਕਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਵਾਂਗ ਹੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਯੋਗਤਾ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕੋਲ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਤਜਰਬਾ ਹੋਵੇ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਜੋ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਬਦਲ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਸੀ ਜੋ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਦੀ ਇੱਕ ਧਿਰ ਨੂੰ ਨਿਰਣਾਇਕ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ,

6. ਮਦਰਾਸ ਬਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ (2015) ਵਿੱਚ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੀਆਂ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦੁਹਰਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ"।
7. ਗੁਜਰਾਤ ਊਰਜਾ ਵਿਕਾਸ ਨਿਗਮ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਐਸਾਰ ਪਾਵਰ ਲਿਮਟਿਡ ਵਿੱਚ, ਐਲ. ਚੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਮਦਰਾਸ ਬਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਦਾ ਉਪਾਅ ਬਹੁਤ ਮਹਿੰਗਾ ਅਤੇ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਡੌਕੇਟ ਦੀ ਭੀੜ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਮੁੱਖ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਈ। ਗੈਰ-ਨਿਆਂਇਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਾਲੇ ਅਪੀਲੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੀ ਬਣਤਰ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੀ ਬਣਤਰ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।" ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਸਵਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ। ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਆਪਣੀ 272 ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਿੱਧੀ ਅਪੀਲ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ, ਯੋਗਤਾ, ਕਾਰਜਕਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਲਈ ਇੱਕ ਛੱਤਰੀ ਹੇਠ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

8. 74 ਸੰਸਦੀ ਸਥਾਈ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀਆਂ ਇਕਸਾਰ ਸੇਵਾ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਖਰੜਾ ਬਿੱਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ।

9. ਉਪਰੋਕਤ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਾ 24 ਅਕਤੂਬਰ, 2017 ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਆਇਆ ਤਾਂ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਰਜ਼ਾ ਵਸੂਲੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ, ਮਾਪਦੰਡ ਅਤੇ ਕੰਮਕਾਜ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਅਰਵਿੰਦ ਪੀ. ਦਾਤਾਰ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮਿੱਤਰ ਵਜੋਂ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। 6 ਦਸੰਬਰ,

2017 ਨੂੰ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੇ ਪੁਨਰਗਠਨ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਲਈ ਇੱਕ ਨਿਯਮਤ ਕੇਡਰ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ।

10. 15 ਮਾਰਚ, 2018 ਨੂੰ, ਵਿਦਵਾਨ ਮਿੱਤਰ ਨੇ ਇੱਕ ਸੰਕਲਪ ਨੋਟ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਇੱਕ ਨਿਯਮਤ ਕੇਡਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਚੋਣ ਇੱਕ ਮਾਹਰ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਸੰਸਥਾ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੁਆਰਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿਧੀ ਇੱਕ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਲਈ ਮਹਿੰਗੀ ਅਤੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ।

11. ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਅਤੇ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਜਵਾਬ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 12. 4 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2018 ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹੋਰ ਮੁੱਦੇ ਨੋਟ ਕੀਤੇ ਗਏ:

"i) ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਕੋਲ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸੀਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੁਜਰਾਤ ਊਰਜਾ ਵਿਕਾਸ ਨਿਗਮ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਐਸਾਰ ਪਾਵਰ ਲਿਮਟਿਡ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। (2016) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 103 ਪੈਰਾ 34। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹਰੇਕ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਇੱਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕੁਝ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਮੂਲੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ।

ii) ਕੀ 'ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਸਹੂਲਤ ਕੇਂਦਰ' (AJFCs) ਨਿੱਜੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ, ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੋਂ ਇੱਕ ਧਿਰ ਅਜਿਹੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਖਰਚਿਆਂ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ ਲੰਬੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਈ-ਫਾਈਲਿੰਗ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੋਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਸਹੂਲਤਾਂ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਇੱਕ ਧਿਰ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਵਧ

ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲੰਬੀ ਦੂਰੀ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਥਿਰਾਂ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹਨ।

iii) ਭਾਵੇਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ/ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਢੁਕਵੇਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰਨ ਦੀ ਲੰਬਿਤ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ/ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਅਦਾਲਤਾਂ 3 ਦੁਆਰਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਕੇ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚੁਣੇ ਗਏ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹਨ।

iv) ਕੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਵਰਗੇ ਓਵਰਲੈਪਿੰਗ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਾਲੇ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ/ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਇੱਕ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਸੀਟ ਹੈ, ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵੱਧ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਾਂ ਬਦਲ ਕੇ, ਤਾਂ ਜੋ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਸਕੇ।"

13. ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਹਲਫ਼ਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਲਫ਼ਨਾਮਾ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿੱਤ ਐਕਟ, 2017 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇਸਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਪਟੀਸ਼ਨ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਅਦਾਲਤ ਅਧੀਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਪੜਾਅ ਨਹੀਂ ਸੀ।

14. ਹਲਫ਼ਨਾਮਾ ਸਾਰੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਰਜ਼ਾ ਵਸੂਲੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਰਜ਼ਾ ਵਸੂਲੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੁਸ਼ਲ ਸੀ। ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 30.09.1990 ਨੂੰ 15 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬੈਂਕ ਕੇਸ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਲੰਬਿਤ ਸਨ ਪਰ 31.03.2017 ਨੂੰ 39 ਕਰਜ਼ਾ ਵਸੂਲੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਿਰਫ਼ 78,961 ਕੇਸ ਲੰਬਿਤ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਹੀਂ ਸੀ।

15. ਸਿੱਖਿਅਤ ਮਿੱਤਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਦਾ ਹਲਫ਼ਨਾਮਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਧਾਰਨਾ ਪੂਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਡੇਟਾ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। 15 ਲੱਖ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਸਿਰਫ 10 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ

ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੀ ਦਰ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਲਾਨਾ ਸੰਸਥਾ ਅਤੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦਾ ਡੇਟਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲੰਬਿਤ ਰਹਿਣ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਲੰਬੀ ਮਿਆਦ ਵੀ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਹੈ।

16. ਸਿੱਖਿਅਤ ਮਿੱਤਰ ਨੇ ਸੰਕਲਪ ਨੋਟ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਐਲ. ਚੰਦਰ ਕੁਮਾਰ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਨਿਗਰਾਨੀ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੀ ਜੋ NCLT ਕੇਸ (ਮਦਰਾਸ ਬਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ) (2015) (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸਪਾਂਸਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਮੂਲ ਮੰਤਰਾਲਿਆਂ ਜਾਂ ਸਬੰਧਤ ਵਿਭਾਗਾਂ ਤੋਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। 74 ਸੰਸਦੀ ਸਥਾਈ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਲਈ ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਵੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਕਮਿਸ਼ਨ (NTC) ਨਾਮਕ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਗਠਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ:

ਏ. ਦੋ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਸੀਨੀਅਰ ਚੇਅਰਮੈਨ ਹੋਣਗੇ)

ਬੀ. ਦੋ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜ (ਮੈਂਬਰ)

ਸੀ. ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰ।

ਐਨਟੀਸੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਚੋਣ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ:

ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਜੱਜ (ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਵਜੋਂ ਜੋ ਕਾਸਟਿੰਗ ਵੋਟ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ);

ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਜੱਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਦੋ ਸਭ ਤੋਂ ਸੀਨੀਅਰ ਜੱਜ;

ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਤਰੀ, ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਨੇਤਾ।

17. ਐਨਟੀਸੀ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਲਈ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਬਣਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਐਨਟੀਸੀ ਨੂੰ ਉਪ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਕੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਤੇ ਹਟਾਉਣ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੰਕਲਪ ਨੋਟ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਹੋਰ ਵੇਰਵਿਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਹੋਰ ਸੁਝਾਅ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੁਕਾਬਲੇ

ਦੁਆਰਾ ਭਰਤੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਭਰਤੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਅਤੇ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਕੰਮਕਾਜ ਦੇ ਅਧੀਨ 62/65 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਸਵਰਗ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਫੈਸਲੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਖੁਦ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਥਾਰਟੀ ਹੈ। ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 226/227 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਾਈਪਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਲ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਿੱਧੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਵਿਧੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

18. ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਨਿਗਰਾਨੀ ਸੰਸਥਾ ਹੋਣ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਅਜਿਹੇ ਅਪਵਾਦਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋ ਅਟੱਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਸੰਸਥਾ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਅਤੇ ਕੰਮਕਾਜ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਲਈ ਨਿਯਮਤ ਕੇਡਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਮਿੱਤਰ ਯੂ.ਕੇ. ਦੀ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਸੇਵਾ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਉੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੁਆਰਾ ਢੁਕਵੀਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਰਤੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਕੰਮਕਾਜ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਸੰਸਥਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 235 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਧੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਯੋਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇੱਕ ਵਿਧੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਉਸੇ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਿਸ 'ਤੇ ਇਹ ਉੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਨਿਯਮਤ ਕੇਡਰ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਲਈ ਕੇਡਰ ਦੀ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤੇਜ਼ ਅਤੇ ਸਸਤਾ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗੀ। ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੀ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਸੀਟ ਹੈ, ਇਸਦੇ ਬੈਂਚ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਾਰੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਜਗ੍ਹਾ ਦੀ ਬਜਾਏ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਹੋਵੇ।

19. ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਵਾਲੇ ਮੁੱਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ:

(i) ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਲਈ ਭਰਤੀ ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਨਿਯਮਤ ਕਾਡਰ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ;

(ii) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਅਤੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਭਰਤੀ ਅਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਲਈ ਇੱਕ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਨਿਗਰਾਨੀ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਰ ਮੁੱਦੇ;

(iii) ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਿੱਧੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਜੋ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣ;

(iv) ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਸਥਾਨ ਹੋਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਲਈ ਪਹੁੰਚਯੋਗ ਬਣਾਉਣਾ। ਵਿਕਲਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਮੌਜੂਦਾ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ ਜਾਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਵਜੋਂ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ।

20. ਉਪਰੋਕਤ ਮੁੱਦਿਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਤੁਰੰਤ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਤਰਜੀਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਜੱਜ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਕਮੇਟੀ ਸਾਰੇ ਹਿੱਸੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਮਾਹਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਇੱਕ ਵਿਧੀ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਸਮਾਂਬੱਧ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ

ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਵੀਰਵਾਰ ਯਾਨੀ 10 ਮਈ, 2018 ਨੂੰ ਵਿਦਵਾਨ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਦੁਆਰਾ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੂਚੀ ਬਣਾਓ।

ਦੇਵਿਕਾ ਗੁਜਰਾਲ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਦਿਵਾਕਰ ਜੋਤੀ ਐਡਵੋਕੇਟ